

Cilt: 18 SAYI: 7 TEMMUZ 1990

**Türk
sanayicileri
ve
işadamları
derneği**

görüŒ

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) TEMMUZ 1990
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Yayın Müdürü:
Yönetim Kurulu Başkanı *Cem Boyner*

Yazı İşleri Müdürü:
Genel Sekreter *Ertuğrul İhsan Özol*

Yayına Hazırlayan:
Ekonomik Araştırmalar Bölüm Başkanı
Nilgün Demirtaş

Görüş Araştırma Grubu:
Bu sayıda:
Avni Demirci
Nilgün Demirtaş
Veyis Fertekligil

Dergideki yazılar kaynak olarak TÜSİAD GÖRÜŞ'ün gösterilmesi koşuluyla izinsiz kullanılabilir. İmzalı yazılar, yazarların kişisel görüşlerini yansıtmakta olup, demek görüşü olarak kabul edilemez.

Adres:
Cumhuriyet Cad. Ferah Apt. 233/9-10
80230 Harbiye - İstanbul
Tel: 146 24 12 - 140 12 05

Basıldığı Yer:
LEBİB YALKIN YAYIMLARI VE
BASIM İŞLERİ A.Ş.
Tel: 179 67 50 / 8 Hat

Bu Sayıda

TÜSİAD'dan Haberler	4
Türkiye Ekonomisi 1989/1990	12
Beş Avrupa Ülkesi Kapılarını Birbirlerine Açıyor	24
Altın Parıltısını Nasıl Kaybediyor? ...	30
Güney Kore Gemi Sanayiinde Gelişmeler	38
AT, Tüm Hizmetlerin GATT'a Dahil Edilmesini İstiyor	44
Resmi Gazete'de Bu Ay.....	48

TÜSİAD'dan Haberler...

Başkan Cem Boyner ve Genel Sekreter E.İhsan Özol, 1 Haziran 1990 tarihinde American Friends of Turkey'in Başkanı Mr. Fred Haynes ile TÜSİAD merkezinde bir görüşme yaptı.

***

TÜSİAD 1989 Basın Ödülleri 4 Haziran 1990 tarihinde İstanbul Hilton Oteli'nde verilen bir yemekli toplantıda sahiplerine verildi. Yönetim Kurulu Başkanı Cem Boyner'in toplantıyı açış konuşmasının ardından bir konuşma yapan Yüksek İstişare Konseyi Onursal Başkanı ve Basın Jürisi Başkanı Nejat F. Eczacıbaşı Hürriyet Gazetesi'nden Sayın Meriç Köyatası'na ve Cumhuriyet Gazetesi'nden Sayın Abdurrahman Yıldırım'a ödülleri verdi. Toplantıya konuk olarak katılan L'Expansion Dergisi Başyazarı Mr. Jean

Louis Servan Schreiber Türkiye'nin AT'ye üyeliği konusunda bir konuşma yaptı ve davetlilerin çeşitli sorularını cevaplandırdı.

***

Yönetim Kurulu üyesi Güler Sabancı, 7 Haziran 1990 tarihinde Dünya Bankası Avrupa Orta Doğu ve Kuzey Afrika Bölümü ekonomistlerinden Mr. Sanjay Dhar ve Mali Analistlerinden Mr. İsmail Dalla ile bir görüşme yaptı.

***

Yüksek İstişare Konseyi Onursal Başkanı Vehbi Koç, Marmara Üniversitesi'nin 7-9 Haziran 1990 tarihinde İstanbul'da düzenlediği Avrupa Nüfus Ekonomisi Topluluğu'nun dördüncü geleneksel yıllık kongresinde bir konuşma yaptı. Kongre'nin ilk akşamı TÜSİAD tarafından yerli ve yabancı katılımcılara Ramada Oteli'nde bir yemek verildi.

***

Başkan Cem Boyner ve Genel Sekreter

E.İhsan Özol, 7 Haziran 1990 tarihinde Fransız Uzay ve Havacılık Sanayileri Grubu Genel Sekreteri Mr. G. Rupied, Uluslararası Ticaret Bölümü Direktör yardımcısı Mr. Olivier de L'estoile ve İstanbul Fransız Ticaret Ateşesi Muavini Mr. Dominique Botuter ile bir görüşme yaptılar.

***

Başkan Cem Boyner, 11 Haziran 1990 tarihinde AT'nin Ankara'daki temsilcisi Mr. Jan Van Rij ile İstanbul'da bir görüşme yaptı.

***

Genel Sekreter E.İhsan Özol, 14 Haziran 1990 tarihinde Dublin'de yapılan UNICE Başkanlar Konseyi toplantısına katıldı.

***

Genel Sekreter E.İhsan Özol, 18 Haziran 1990 tarihinde İngiltere Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Türkiye Masası sorumlusu Mr. Som Weller ile bir görüşme yaptı.

***

Yönetim Kurulu Üyeleri ve Yüksek İstişare Konseyi Başkan Yardımcısı Feyyaz Berker, 19 Haziran 1990 tarihinde, İngiltere Dışişleri Bakanlığı'nda Devlet Bakanı Mr. Timothy Sainsbury ile bir görüşme yaptılar.

***

Hürriyet Gazetesi'nden Sayın Neşe Düzel ve Sabah Gazetesi'nden Sayın Şule Talu, 19 Haziran 1990 tarihinde Başkan Cem Boyner ile son ekonomik gelişmeler konusunda bir röportaj yaptılar.

***

Aylık olağan toplantısını 20 Haziran 1990 tarihinde İzmir'de yapan TUSIAD Yönetim Kurulu üyeleri, toplantının ardından Egeli TUSIAD üyeleri ile Kısmet Otel'de düzenlenen bir toplantıda günün ekonomik sorunlarını görüştüler.

***

Genel Sekreter E.İhsan Özol, 21 Haziran 1990 tarihinde Dünya Bankası uzmanı Mr. Robert E. Mast ile IBRD teknoloji

geliştirme projesi konusunda bir görüşme yaptı.

***

TÜSİAD'ı ziyaret eden TİSK Başkanı Sayın Refik Baydur ve Yönetim Kurulu Üyesi Sayın Nihat Yüksel, Başkan Cem Boyner, Başkan Yardımcıları Bülent Eczacıbaşı, Halis Komili ve Genel Sekreter E.İhsan Özol ile 22 Haziran 1990 tarihinde bir görüşme yaptılar.

***

Merkez Bankası Başkanı Sayın Rüşdü Saracoğlu, 25 Haziran 1990 tarihinde The Marmara Oteli'nde TÜSİAD üyeleri ile basın mensuplarının davetli olduğu bir toplantıda Merkez Bankası tarafından yürütülen parasal program ile ilgili son gelişmeler konusunda bir konuşma yaptı ve üyelerin sorularını cevaplandırdı.

***

Başkan Cem Boyner ve Genel Sekreter E. İhsan Özol, 25 Haziran 1990 tarihinde Macaristan National Association of

Entrepreneurs Başkanı Mr. Janos Palotas ve Macar Ticaret Ateşesi Mr. György Hay ile bir görüşme yaptılar.

***

Maliye ve Gümrük Bakanı Sayın Adnan Kahveci, 27 Haziran 1990 tarihinde TÜSİAD'ı ziyaret ederek Yönetim Kurulu üyeleri ile bir görüşme yaptı.

***

Genel Sekreter E.İhsan Özol, 27-29 Haziran 1990 tarihinde Viyana'da yapılan Avrupa Sanayi Federasyonları Direktörleri yıllık toplantısına katıldı.

***

Yönetim Kurulu üyesi Güler Sabancı, 28 Haziran 1990 tarihinde "Türkiye Ekonomik Raporu" hazırlayacak olan Delphi Securities Ltd. şirketinden Mr. Tom Nugent ve Yapı Kredi Bankası Uluslararası Sermaye Piyasaları Bölümü Yöneticisi Sayın Coşkun Akdeniz ile bir görüşme yaptı.

***

YENİ TÜSİAD ÜYELERİ

MUHARREM ESKİYAPAN, Nuh Çimento San. A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı;

M. EREN JABBAN, Topkapı Akaryakıt Servis A.Ş. Genel Koordinatör Yardımcısı ve Yönetim Kurulu Üyesi

***

CAMİAMIZIN BÜYÜK KAYBI

Derneğimiz üyelerinden Sayın İbrahim Üzümcü'yü 16 Haziran 1990 tarihinde kaybetmiş olmanın derin acısı içindeyiz.

1925 yılında Ankara'da doğan İbrahim Üzümcü, İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu'dan mezun oldu. ABD'de master ve doktora çalışmalarını tamamladıktan sonra Türkiye'ye dönerek ODTÜ'de öğretim üyeliği yaptı. 1971

yılından buyana kurucusu ve hissedarı olduğu İZKA-RABAK Kablo Metal Endüstri ve Ticaret A.Ş. İdare Meclisi Murahhas Azası ve Umum Müdürü olarak görev yapmakta idi.

Ailesine ve tüm TÛSİAD camiasına başsağlığı dileriz.

Türk Ekonomisi 1989/1990

Türkiye, 1980'den bu yana, radikal bir ekonomik değişim gerçekleştirmiş; geleneksel kapalı bir ekonomik sistemden uzaklaşp gerçek serbest piyasa ekonomisine geçiş sağlamıştır.

Geçen 10 yıl süresince ekonominin yapısal olarak yeniden düzenlenmesi yolunda önemli başarılar elde edilmiş olmasına rağmen, bugün yüksek enflasyon oranı, büyük bütçe açıkları, çeşitli yatırım ve üretim sorunları hala çözümlenmeye çalışılan temel sorunlar arasındadır.

Özellikle 1983 genel seçimlerinden sonra ulaştırma ve haberleşme hizmetlerini geliştirmek amacı ile hükümet altyapı yatırımlarına özel bir önem vermiştir.

Bunun sonucunda, yeni barajlar, elektrik santralleri, sulama tesisleri ve otoyollar inşa edilirken, Türkiye uluslararası haberleşme ağında yerini sağlamlaştırmıştır. Ancak bu önemli projelerin açık finansman yolu ile karşılanması, enflasyonun yükselmesine yol açmıştır.

Bununla birlikte, 1989 yılının son çeyreğinde başlayan enflasyonda gerileme eğilimleri, bu yılın ilk çeyreğinde de devam etmiştir. Daha güçlü bütçe politikaları ve mali önlemlerin bu eğilimi destekleyici bir biçimde uygulamaya konması halinde, enflasyon oranında 1990 yılının sonuna doğru daha fazla bir düşüş görülebilir.

Aşağıda, 1989 yılına ve bu yılın ilk çeyreğine ait ekonomik gelişmeler özet bir biçimde verilmektedir:

1989 yılı büyüme hızı, 1983-1989 arası gerçekleşen yüzde 5.5'lik ortalamanın bir

hayli aşağısında yüzde 1.7 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün yıl içinde açıkladığı önceki tahminlere göre daha yüksek olmakla birlikte, 1980'den beri gerçekleşen en düşük büyüme hızıdır.

Kötü hava koşulları nedeniyle tarım sektöründe yüzde 10.8 oranında küçülme grlmştir. Tarım sektörünün GSMH içindeki payı ise 1988'de yüzde 20.1 olarak gerçekleşmişken, 1989'da yüzde 17.7'ye dşmştir.

1988 yılı ile karşılaştırıldığında, sanayi sektörü yüzde 4.2, hizmetler kesimi ise yüzde 3.9 oranında bir büyüme göstermiştir. İmalat alt sektöründe büyüme ise 1988 ve 1989 yıllarında sırası ile yüzde 1.8 ve 3.1 olarak gerçekleşmiştir.

1988'de cari fiyatlarla GSMH'nin yüzde 12.6'sını oluşturan özel sektör sabit

sermaye yatırımları, geçen yıl GSMH'den ancak yüzde 12.2 oranında bir pay alabilmiştir. GSMH'nın yüzde 6.0'dan fazlası konut yatırımlarına ayrılmış olup, konut yatırımlarının toplam özel sektör yatırımları içerisindeki payı 1988'de yüzde 48.5 iken, bu oran 1989'da yüzde 52.1'e yükselmiştir. Öte yandan 1988'de GSMH içindeki payı yüzde 23.5 olan imalat sektörü yatırımlarının payının geçen yıl yüzde 20.8'e düşmesi, kısa ve orta vadede bu sektöre ait sanayi kollarının büyüme hızlarında bir düşüşe neden olabilir.

Sabit sermaye yatırımlarının kamu ve özel sektör arasındaki dağılımı incelendiğinde, kamu yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payının 1985'te yüzde 58.1 iken, 1988'de yüzde 47.6'ya ve 1989'da da yüzde 44.5'e indiği görülmektedir.

Geçen yıllarda olduğu gibi, 1989 yılında da Bütçe dengesi sağlanamamış ve 6.998

milyar TL açık gerçekleşmiştir. Başlangıçta 10.000 milyar TL olarak öngörölen 1990 Bütçe açığıının ise, bu miktarı aşacağı anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte, 1990 yılının ilk dört ayna ilişkin verilere göre, bütçe gelirlerinde ve özellikle vergi gelirlerinde önemli bir artış bulunmaktadır. Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında, Konsolide Bütçe gelirlerinin yüzde 80.0, vergi gelirlerinin ise yüzde 86.3 artış kaydettiği görölmektedir. Buna karşılık, aynı dönemde Konsolide Bütçe harcamaları, gelirlerden daha hızlı, yüzde 93.0 artmıştır. Bu artış, kamu görevlilerinin ücret ve maaşlarındaki artışın bir yansıması olan personel maliyetlerindeki yüzde 205.9 oranındaki yükselmenin bir sonucudur.

1989 yılında Kamu kesimi üretiminde bir yavaşlama, özel kesim üretiminde ise bir büyüme gözlenmiş ve toplam sınaî üretim

yüzde 3.7 oranında artmıştır. Özel sektör kapasite kullanım oranı 1988 yılının ilk çeyreğinde yüzde 71.3 ile en yüksek seviyesine ulaşmış, ancak daha sonra sürekli düşerek geçen senenin son üç ayında yüzde 68.6 olmuştur.

Tarımda gizli işsizler hariç olmak üzere 1989 yılında işgücü fazlası oranının yüzde 10.4 olduğu tahmin edilmektedir. İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun verilerine göre toplam açık işsiz sayısı 1988'de yüzde 2.4 artmış, 1989 yılında ise yüzde 13.1 oranında gerileme göstermiştir.

Son yıllarda TCMB tarafından yürütülen para politikası ticari bankacılık sisteminde kullanılabilir toplam rezervlerin kontrol altına alınmasına dayanmaktadır. 1990 yılında Merkez Bankası, emisyon , MB'nın ticari bankalara olan yükümlülükleri ile kamu mevduatından oluşan ve Merkez Bankası Parası olarak

tanımlanan parasal büyüklüğü kontrol altına almaya amaçlamıştır.

1990 yılının ilk beş ayında gözlenen gelişmeler, MB'sının Merkez Bankası parasını, toplam varlıklarını ve toplam iç yükümlülüklerini kontrol etmede başarılı olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte parasal programın başarısı yılın geri kalan kısmında bütçe dengesine bağlıdır. Ocak-Mayıs 1990 döneminde öngörülenin üzerinde gerçekleşen bütçe açığı, programın başarısını olumsuz yönde etkileyen önemli bir faktördür. Aşırı iç ve dış borçlanmanın enflasyonist etkileri sadece MB'sı bilançosunun kontrol edilmesi ile önlenemeyeceğinden, diğer önlemlerin de uygulamaya konması şarttır.

Mevduat faizlerinin, enflasyon oranının üzerinde belirlenmesi 1980'li yıllarda istikrar ve yapısal uyum politikalarının tamamlayıcı bir parçası olmuştur. Bununla

birlikte 1989 yılında pozitif, reel faiz politikasından uzaklaşma görülmüştür.

Toplam banka mevduatlarında geçen yıl artış devam etmiştir. Bu durum bir noktaya kadar altın, döviz ve hatta gayrimenkul gibi alternatif yatırım araçlarının getirilerinin de enflasyon oranının altında kalması ile açıklanabilir. Böylece küçük tasarruf sahiplerinin fazla yatırım alternatiflerinin olmaması mevduat faiz oranlarının daha az değişken olmasına neden olmuştur.

1989 yılında, tüketici fiyat endeksinde hafif bir gerileme olmasına rağmen yüksek enflasyon ekonominin en önemli sorunu olarak kalmıştır. DİE tarafından hesaplanan Türkiye genelinde Tüketici Fiyat Endeksine göre enflasyon 1988 yılında yüzde 75.4, 1989 yılında ise yüzde 69.6 olmuştur. Toptan Eşya Fiyat Endeksindeki artış ise 1989 yılında (yüzde 69.6) evvelki senenin altında kalmıştır. (yüzde 68.3).

1990 yılının ilk altı ayında ise yıllık enflasyon oranı Toptan Eşya Fiyat Endeksine göre yüzde 51.3, Tüketici Fiyat Endeksine göre ise yüzde 62.6 olmuştur.

Gelişmekte olan İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda çok hareketli bir yıl yaşanmıştır. Borsa endeksi 1988 yılı sonunda 379.3'ten, 1989 yılı sonunda 2217.7'ye yükselmiştir. Diğer yatırım araçlarının getirilerinin düşük olması ve hisse senedi fiyatlarında artış beklentileri sonucu 1989 yılında ve 1990'ın ilk beş ayında Borsa'da büyük talep artışı olmuştur.

Geçen yıl büyüme hızı ve enflasyonun kontrolü açısından başarı elde edilemezken, ödemeler dengesi yönünden olumlu gelişmeler gözlenmiştir. Cari işlemler büyük bir fazla vermiş, döviz kurlarındaki değişim enflasyon oranının altında kaldığı halde ihracatta aynı oranda bir gerileme

olmamıştır. 1989 yılında toplam ihracat bir evvelki seneye göre yüzde 0.3 gerileyerek, 11.627 milyon dolar; ithalat ise yüzde 10.0 artarak 15.763 milyon dolar olmuştur. Böylece dış ticaret açığı son 8 senedir ilk defa 4 milyon dolar sınırını aşmıştır. Bir yandan Türk lirası mevduat hesaplarının Dresdner hesaplarına göre daha fazla getiri sağlaması ve Merkez Bankası tarafından açılan altın piyasası sonucu işçi döviz girişindeki hızlanma, diğer yandan turizm gelirlerindeki artış sonucu cari işlemler dengesi 966 milyon dolar fazla vermiştir.

1989 yılında diğer önemli bir gelişme yabancı sermaye girişindeki artıştır. Bu durum, Doğu Avrupa'daki gelişmelerin Türkiye'ye gelecek yabancı sermaye üzerinde caydırıcı etki yapacağı yolundaki endişelerin yersiz olduğunu göstermiştir.

Geçen yıl ödemeler dengesindeki olumlu gelişmelere rağmen temel politika hedefleri ile ilgili olarak bir konunun açıklığa

kavuşturulması gerekmektedir. Dış ticaret açığının büyümesi ve cari işlemler dengesi fazlasının azalması önceden planlanmış bir gelişme midir, yoksa bu durum istenmeyen bir sonuç mudur? İhracata dayalı büyüme politikaları terkediliyor ise ve TL'nin değerinin yüksek tutulması ve ithalatın arttırılması yolu ile enflasyonla mücadele planlanmış ise ödemeler dengesindeki olumsuz gelişmeler sürpriz değildir.

Uzun vadede Türk lirasının aşırı değerli tutulmasına dayanan bir döviz politikasının devamı ve bu durumun ekonominin döviz dengesi üzerindeki olumsuz etkileri kabul edilemez. Türk Lirasının aşırı değerlendirilmesi ile birlikte, ithalatta hemen hemen tüm sınırlamaların kaldırılması, görünmeyen işlem gelirleri ile kısa vadeli borçlanmayla veya diğer sermaye girişleri ile karşılanamayacak büyüklükte dış ticaret açıklarına neden olabilir.

1990 yılının ilk 3 ayında ödemeler dengesindeki gelişmeler bu endişeleri doğrulamaktadır. İthalattaki artış neticesi dış ticaret açığı 1.7 milyar dolar cari işlemler açığı ise 985 milyon dolara ulaşmıştır. Bu eğilimin devam etmesi halinde 1990 yılında dış ticaret açığının 6 milyar dolara yükselme tehlikesi vardır.

Kaynak: *TÜSİAD, The Turkish Economy '90*

Beş Avrupa Ülkesi Kapılarını Birbirlerine Açıyor

Küçük bir Lüksemburg kasabası olan Schengen'de beş Avrupa ülkesi aralarındaki sınırı kaldırmaya yönelik, beş yıllık bir çalışma ürününün sonucu olan anlaşmayı imzaladılar.

Almanya, Fransa ve Benelüks ülkeleri böylece tek bir idare altına toplanmış olmasa da, Avrupa'da Schengenland serbest seyahat bölgesi oluşmaktadır. Ancak, bu tip bir anlaşmanın karşılıklı olarak son derecede sağlam bir güven duygusuna dayandığı ve bunun bilhassa göçmenlik ve güvenlik konularında yoğunlaştığı belirtilmektedir.

Bunu gerçekleştirmek için ortak bir vize ve sığınma hakkı politikası üzerinde

anlaşmaya varan beş ülke, suçlularla ilgili ortak bir bilgi bankası oluşturmak, karşılıklı güvenlik güçlerinin bir diğer ülkenin içine kadar suçluları takip etmesine olanak vermek ve uyuşturucu kullanımı ile ilgili tutumlarındaki farkları azaltmak gibi konularda anlaşma sağlamışlardır.

Anlaşma henüz beş ülkenin Parlamento-larınca onaylanmamıştır. Ancak, 1991 sonunda bunun gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Bununla beraber bazı güçlükler de söz konusudur. Örneğin; Hollanda Parlamen-tosu'nda bilgilerin korunması, Belçika'da ise bireylerin kişisel gizlilik hakkı ve silah kontrolü hususunda anlaşmazlıklar mevcuttur.

Bu anlaşma ile Schengenland boyutlarını aşan politik ve güvenliğe ilişkin sorunlar ortaya çıkmaktadır. Örneğin; teröristlerin

sınırları olmayan bir ortamda rahatça hareket etmesi halinde ne gibi önlemler alınacaktır?

Uzun zamandan beri Schengenland'ın kapısında başvuru için bekleyen İtalya'ya beş üyenin cevabı şu olmuştur "İşimiz siz yokken yeteri kadar zor, sizinle ise imkansız olacaktır". Ancak son zamanlarda bu durum değişmeye yüz tutunca, İtalya göçmen politikasında kısıtlamalara gitmiş ve beş kişilik topluluğun altıya çıkma ihtimali belirlemiştir. İspanya ve Portekiz'in de bu gurupla ilgilendikleri gözlenmektedir.

Schengen'in temelleri 1984 yılında Saarbucken kentinde ortak sınır üzerindeki formaliteleri azaltmaya yönelik bir anlaşma imzalayan Fransa ve Almanya tarafından atılmıştır. Bir kaç ay içinde andlaşmaya Benelüks ülkeleri de dahil olmuşlardır. Bu arada ilginç bir gelişme de Berlin

Duvarı'nın yıkılmasıyla Schengen'in dış sınırının Doğu Almanya'yı da içine alması olmuştur. Ancak, Doğu Almanya'nın Schengen antlaşmasının üye parlamentolarca onayından önce Batı Almanya'nın gerçek bir parçası olmasının kesinleşeceği görülmüştür. Dolayısıyla karşı paktta bulunan Doğu Alman polisinin Schengen Bilgi Sistemine ulaşma ihtimalinin yaratacağı sorunlar ortadan kalkmıştır. Schengen Andlaşması Doğu Almanya toprakları için de geçerlidir.

Schengen andlaşmasına göre üye ülkeler arasında seyahat edenler için havaalanlarında pasaport kontrolü yapılmayacaktır. Bölgeye girebilmek için vizeye tabi olan ülke vatandaşları için ortak bir liste düzenlenecektir. Siyasi sığınma hakkı için AT prosedürleri, aynı kriterler bazında uygulanacak, ticari kontroller AT standartları çerçevesinde yapılacaktır.

Strasburg'da bulunan Schengen Enformasyon Ağı Sistemi üye ülkelerle ilgili tüm verileri kapsayacaktır.

Polisiye olaylarda, üye ülke polisleri suçluyu diğer ülkelerin 10 km içine kadar takip edebilecektir. Fransa yabancı polislerin kendi toprakları üzerinde tutuklama yapmasını kabul etmemektedir. Diğer dört ülke ise prensip olarak bunu kabul etmişlerdir.

Sınır kontrolleri ise eğer milli güvenlik veya kamu düzeni tehdit altındaysa uygulanabilecektir. Grubun uyuşturuğu kullanımı konusunda en liberal üyesi olan Hollanda, kendi toprakları üzerinde eskisi gibi fazla müdahale etmeme ilkesini sürdürebilecek ancak, narkotik malzemenin diğer üye ülkelere sızmasını önlemeyi taahhüt edecektir.

Ortak bilgisayar ağına, üye ülkelerde

Özellikle istenmeyen kişiler, polis soruşturmasında adı geçenler vb. ile ilgili istatistikler kaydedilecektir. Ayrıca ye ülkeler casusluk olaylarıyla ilgili olarak da karşılıklı bilgi alışverişinde bulunabileceklerdir.

Kaynak: *Financial Times*

Altın Parıltısını Nasıl Kaybediyor?

Cidde'deki National Commercial Bank of Jeddah, Haziran ayında Londra Külçe Piyasası'nda 100 ton altın satarak, altın fiyatının son dört yılın en düşük seviyesine inmesine neden olmuştur. Altın fiyatının, İsviçre frangı veya Alman markı cinsinden hesaplandığında 10 yıldan beri en düşük seviyesine indiği; Japon Yeni ile hesaplandığında ise geçen sonbahardaki 10 yılın en düşük fiyatının biraz üstünde olduğu anlaşılmaktadır.

Dünya üretiminin yarısına yakın bir kısmını sağlayan ve dünyadaki ana kaynak olan Güney Afrika'da altın sistemi bugünkü fiyatlar ile kazançlı olmaktan çıkmıştır. Aynı durum Avustralya ve Kuzey Amerika için de geçerlidir; ancak buralardaki üreticiler

altın fiyatının yüksek olduğu dönemlerde vadeli satış yapmaktadır.

Uzmanlar, Suudi Arabistan'ın altın satışının Ekim 1987'de hisse senedi piyasasında yaşanan krizin bir benzerinin altın piyasasında da meydana gelmesine yol açabileceğini ifade etmektedirler. Altın piyasasına girmek ve sorunlara kesin cevaplar vermek oldukça zordur. Bu kriz ile ilgili de birçok teori bulunmaktadır.

İki yıldır sürekli azalan altın fiyatları, geçen Eylül'de yükselmeye başlamış ve bu durum düşük fiyat piyasasının sona ermesi olarak yorumlanmıştır. Uzmanlar zayıf bir dolar, düşük faiz oranları, artan petrol fiyatları ve bütün dünyada yükselen enflasyon ile desteklenen bir yüksek fiyat piyasasının başlamakta olduğunu belirtmişlerdir.

Geçen sonbaharda 360 dolar/ons'a kadar

düŖen altın fiyatı Ŗubat'ta son 14 aydaki en yüksek seviyesine ulaşarak 425.50 dolar/onsa yükselmiştir. Ancak, Avustralyalı ve Kuzey Amerikalı altın üreticilerinin büyük oranda altın satmaları sonucu fiyat 420 dolar/onsa inmiştir.

Fiyatların 500 dolar/onsa yükselme olasılığı karşısında spekülátörler piyasaya yeniden girmeye karar vermişlerdir. Beklentilerin aksine, dünya faiz oranlarının yükselmesi, güçlü bir ABD doları ve dünyanın ikinci büyük altın üreticisi olan Sovyetler Birliđi'nin büyük oranda altın satışı yapmasından duyulan korkuların da etkisiyle altın fiyatları düşmüştür.

Her işlem günü, Londra altın piyasasının beş üyesi sabah 10.30'dan 15.00'e kadar toplanarak "fiks" fiyatı tespit etmektedirler. Her ülkeden alıcı ve satıcılara büyük miktarlarda altın alım-satımı için iyi bir fırsat sağlayan Londra fiyat belirleme seansları, yani Londra fiksi, dünyanın altın

ticaretinin büyük bir bölümünün yapıldığı bir piyasadır.

26 Mart'taki sabah fiksinde Suudi Arabistan'daki National Commercial Bank of Jeddah'ı en az 50, belki de 100 ton altın satmıştır. Bu tarihte altın fiyatının onsu 20 dolar azalarak 368 dolara düşmüş, Suudiler bu altın karşılığında en azından 500 milyon dolar tutarında sterlin almışlardır. Bunun sonucunda altın fiyatı düşerken, İngiliz parasının değeri artmaya başlamıştır. Uluslararası altın piyasasında ise büyük bir şaşkınlık yaşanmıştır.

23 Mayıs'ta, aynı banka önce 9 ton altın satmış, daha sonra satış yine uzayarak Londra fiक्सinin 2 saat 26 dakika sürmesine ve tarihinin en uzun fiyat belirleme seansını yapmasına neden olmuştur. Sonuçta fiyat büyük bir oranda ve hızla düşmüştür. Aynı ay Banka'nın 15 tonluk satışı sonucu fiyat 364 dolar civarına inmiş, düşük fiyat

piyasa oluşmuş ve piyasa 350 dolar/ons olan psikolojik sınıra doğru yaklaşmaya başlamıştır.

Bazı gözlemciler, Suudilerin böyle bir satış yapmaktaki amaçlarının Sovyetler Birliği'ne yardım edip borç ödemeleri için gereken parayı temin etmek olduğunu öne sürmektedirler. Diğerleri ise, Suudilerin ABD hükümetine yardım ettiğini ve doları tekrar uluslararası yatırımcıların sığınak parası yapmaya çalıştıklarını iddia etmektedirler.

Birçok uzman altın piyasasında olanlar ile 23 Mayıs'tan birkaç gün sonra Suudi Arabistan'ın petrol fiyatını indirerek bir petrol fiyat savaşı başlatma olasılığını gündeme getirmesi arasında bağlantı kurmaktadır. Düşük petrol fiyatları enflasyonist baskıları azaltarak altın fiyatlarının düşmesine neden olmaktadır.

26 Mart'taki satışların, bu tarihten bir önceki hafta Hindistan hükümetinin 1962'den bu yana ilk defa altın ithalatının serbest bırakıldığını açıklamasından sonra ortaya çıktığı bildirilmektedir. Altın ithalatındaki kısıtlamalar Hindistan'da önemli bir karaborsanın oluşmasına yol açmış ve Bombay altın fiyatları çoğu zaman Londra fiyatının yüzde 50 üzerine çıkmaya başlamıştır. Bu prim avantajının kaybolacağı korkusu ile Dubai'deki bazı stokların piyasaya çıkarıldığı öne sürülmektedir.

Ancak daha basit açıklamalar da yapılmaktadır. Bunlara göre, satıcılar altın fiyatının 377 dolardan daha yükseğe çıkmasının mümkün olamayacağına ve altın külçe tutmanın gereksiz olduğuna inanarak satışa geçmişlerdir.

Altına spekülasyonun yokluğunun yanı sıra, fiziksel talep de oldukça düşük bir

seviyede bulunmaktadır. Mücevherat üreticileri tarafından tutulan ve dünya altın tüketiminin yarısına yakın bir kısmını teşkil eden stoklar, özellikle Avrupa ve Doğu Avrupa'da 200 tonu aşmıştır. Önemli ABD piyasalarındaki perakende mücevherat satışları ise oldukça düşüktür.

Mart ve Mayıs'ta altın fiyatını krize sokan satıcıların ileride piyasada çok daha kötü bir çöküntüye yol açabileceklerine dikkat çekilmektedir.

Ancak, önemli miktarda altın rezervlerine ve yatırımlarına sahip olan Suudi Arabistan kraliyet ailesi ve Suudi Arabistan Para Otoritesinin altın fiyatının bu kadar hızlı düşmesinden fazla memnun olmayacakları da öne sürülmektedir. National Commercial Bank'ın, Merkez Bankası ve kraliyet ailesi ile çok sıkı bağlara sahip olduğu ve onların bir sözü ile daha yıkıcı gelişmelerin önüne geçilebileceği belirtilmektedir.

Bu arada, altın üreticileri için önümüzdeki dönem oldukça güç geçeceğe benzemektedir. Ortadoğu altını tarafından sarsıntıya uğrayan altın piyasasının eski ritmine kavuşması uzun zaman alacaktır. Piyasaya güvenlerini yitiren özel ve kurumsal yatırımcılar geleceğe karamsar bakmaktadırlar. 400 dolar/ons'un üzerinde satış yapma fırsatlarının kaçtığından yakınan üreticiler ise fiyatın yükselmesini sabırsızlıkla beklemektedirler.

Kaynak: *Financial Times*

Güney Kore Gemi Sanayinde Gelişmeler

Seksenli yıllar boyunca azalan uluslararası talep, fiyat savaşları ve fazla kapasite sorunları ile boğulan Güney Kore gemi inşa sanayi düzelmeye başlamıştır.

Kore Gemi İnşaatçıları Derneği'nin yayınladığı rakamlara göre, Güney Kore tersaneleri bu yılın ilk beş ayında, 3.37 milyon gros tonluk 67 gemi için sipariş almışlardır.

Bu miktar, geçen yılın aynı dönemindeki 1.33 milyon tonluk yeni sipariş rakamlarına göre üç kat artışı göstermekte olup, Kore tersanelerinin 1992 yılı sonuna kadar faaliyetlerine devam etmelerini garanti edecek bir büyüklüktür. Yedek siparişler

ise 9.32 milyon ton gibi rekor bir seviyeye ulaşmıştır.

Seksenli yılların ortalarında, uluslararası gemicilik sektöründe talebin yavaşlaması, Kore'de kapasite genişletme çalışmaları ve işçi sorunlarının artması dolayısıyla etkisini daha da fazla hissettirmiştir. Büyük miktardaki borçlar yıllık yüzde 15'i geçen ücret artışları ve uzayan işçi sorunları sonucu birçok gemi inşaatçısı ciddi zorluklar ile karşı karşıya kalmıştır.

1988'de en büyük 4 tersaneden sadece Hyundai Ağır Sanayi Şirketi'ne ait olan en büyük tersane kar sağlayabilmiştir.

Bugün sektörün durumunun düzelmesinde birçok faktör etkili olmuştur. Bunların içinde en önemlisi dünya gemi inşa sanayindeki düzelmedir. 1970'lerde inşa edilmiş gemilerin yenilenmesi sonucu büyük yük taşıyıcısı gemilere olan talep çok artmıştır.

Diğer bir gelişme, konteyner gemileri siparişindeki artıştır ki, bu da uluslararası ticaretin büyümesine işaret etmektedir.

Yenilenme talebindeki artış ile birlikte 1980'lerde birçok tersanenin kapanması sonucu oluşan uluslararası kapasitedeki azalma, sipariş ve fiyatlarda büyük bir yükselmeye yol açmıştır.

Gemicilik şirketlerinin genellikle ilk tercihi toplam kapasiteleri dünya toplamının yaklaşık yüzde 40'ını oluşturan Japon tersaneleri olmaktadır. Ancak talebin ağırlığı ve hızlı teslimata verilen önem sonucu, siparişlerin bir kısmı Kore'ye kaymıştır.

Burada önemli olan soru, bu yükseliş döneminin böyle değişken bir sanayi kolunda ne kadar süreceğidir. Birçok uzman, talebin en azından önümüzdeki on yılın ortalarına kadar sürmesini beklemektedirler. En büyük Japon

gemicilik şirketi olan Mitsui O.S.K.'nin raporuna göre akaryakıt tankerlerine çift dip ve gövde standardı getirilmesi konusundaki tahminler ve ABD'nin ham petrol ithalatındaki artış sonucu tanker talebinde yükselme beklenmektedir. Dünya tanker filosunun yüzde 60'ından çoğu 12 yaşın üstündedir ve bunların önümüzdeki 5-10 yıl içinde yenilenmesi beklenmektedir. Konteyner gemileri için talebin de güçlü olacağı tahmin edilmektedir.

Kore tersaneleri, piyasa liderleri ve piyasaya yeni giren düşük maliyetli üreticiler arasında kalmışlardır. Japonya'daki daha iyi finansman şartları ve Kore'de yükselen i maliyetler sonucu, Kore'de yapılan gemiler artık Japon gemilerinden daha ucuza mal edilememektedir. Aynı zamanda, in ve Brezilya gibi ülkelerdeki üreticiler de potansiyel bir tehdit olarak ortaya

çıkılmaktadırlar. Bununla birlikte, Kore'nin dünya piyasasında yüzde 20'yi bulan payını tehdit eden gelişmeler bugün için yoktur.

Öte yandan, sanayie yeni giren ülkelerdeki üreticiler Güney Kore tersanelerindeki verimlilik ve güvenilirlik standartlarına ulaşamamanın yanısıra, endüstriyel altyapı ve destekleyici sanayi açısından genel olarak az gelişmiş durumdadırlar. Ancak yine de, az maliyet ile çalışmaları nedeniyle ileride daha rekabetçi bir yapı kazanacakları beklenmektedir.

Bu duruma Güney Kore'li gemi inşaatçılarının tepkisi Japon meslektaşlarının yaptığı gibi faaliyet alanlarını çeşitlendirmek ve daha yüksek düzeyli gemi üretimi konusunda yoğunlaşmaktır.

Daewoo Gemi İnşaat Şirketi, gelecek yıl

Japon Suzuki ortaklığı ile otomobil üretimine başlayacaktır. Hyundai'de yeni bilgisayar destekli dizaynlar ile verimlilik artmış ve piyasaya yeni ürünler sunulmuştur. Bu kuruluş petrol arama makinaları, güç jeneratörleri üretimine başlamış, ayrıca yeni tip gemi üretimi konusunda da araştırma ve geliştirme faaliyetlerine hız kazandırmıştır.

Kore gemi üreticileri 1990 ortalarında Güney Kore'nin Endonezya'dan doğal gaz ithalatını artırması nedeniyle doğal gaz taşıyıcısı gemi yapmaya başlayacaklardır. Bu zamana kadar gemi inşa faaliyetlerinin bugünkü hızı kesilse bile 3-4 yıl içinde karlılığın da artması ile birlikte Kore tersanelerinin durumunun daha da iyileşmesi beklenmektedir.

Kaynak: *Financial Times*

AT, Tüm Hizmetlerin GATT'a Dahil Edilmesini İstiyor

Avrupa Topluluğu aralarında gemicilik, havacılık, bankacılık sigortası ve telekomünikasyonun da bulunduğu bütün hizmetlerin Uruguay Round çerçevesinde görüşmeleri devam eden ve ticareti serbestleştirme amacını taşıyan Hizmet Ticareti Hakkında Genel Anlaşma (General Agreement on Trade in Services, GATS) kapsamına alınmasında ısrar etmektedir.

AT yetkilileri hazırladıkları taslakta tüm ilgili sektörlerden konu ile ilgili bazı taahhütler istediklerini belirtmişlerdir. ABD mali hizmetlerde ayrı bir anlaşma isterken, Kongre sivil havacılığın kapsam dışı bırakılmasından yanadır. Oniki ülkenin farklı çıkarlarını bağdaştırmak

zorunda kalan AT Komisyonu için karara varmak büyük bir başarı olmuştur. Örneğin, Yunanistan gemicilik sektörünün kapsama alınmasını istememektedir.

Uruguay Round çerçevesinde hizmet sektörü ile ilgili olarak devam eden görüşmelerin Temmuz ayı sonunda bitmesi beklenmektedir. İsviçre de konu ile ilgili bir taslak sunmuştur. Daha önce ise ABD, Güney Amerika ülkeleri ve yedi gelişmekte olan ülke de konu ile ilgili görüşlerini yansıtan taslak metinler sunmuşlardır.

Nisan ayında AT ve ABD liberalleşmenin nasıl gerçekleştirileceği konusunda ortak öneriler belirlemişlerdir. Haziran ayında ise ülkelerin uyması gereken temel kurallar ve liberalleştirme sürecinin mekanizmaları konularında anlaşmaya varılması için görüşmeler sürmüştür.

GATS için hazırladığı taslakta AT, sınır ötesi hizmet ticareti için yıllık 600 milyar

dolarlık bir liberalleştirme sağlanmasını ve bu hizmetleri sağlayanlara diğer ülkelerde ticari temsilcilikler kurma hakkının verilmesini önermiştir.

Önerilerin temelinde hükümetlerin ayrımcılığa karşı hertürlü önlemi alması ve yabancı firmalara kendi firmaları ile aynı muameleyi yapması yatmaktadır. Hükümetler, GATS'ın uygulamaya gireceği 1 Ocak 1992'den itibaren iç piyasaya giriş için yeni engeller koymama konusunda anlaşmaya varacaklardır.

Her hükümet piyasaya giriş konusunda anlaşmaya uymayan hükümleri ve hizmet sektörüne sağlanan destekleri bir liste halinde belirleyeceklerdir. Üç yıl içinde ülkeler, tüm engellerin ve anlaşmaya uymayan noktaların tamamen veya kısmen kaldırılması konusunu görüşmeye başlayacaklardır.

Bu taahhütlerde genel olarak veya sektör

bazındaki gelişme düzeyi de gözönünde bulundurulacaktır. Avrupa ülkeleri GATS konusunda hazırlanan taslağın, bütün hizmet sektörlerini kapsadığını ve böyle bir anlaşmanın kendi hizmet kuruluşlarının gelişmesini önleyeceğinden çekinen geliştirmekte olan ülkelerin de çıkarlarını koruduğunu belirtmektedirler.

AT planı geliştirmekte olan ülkelerin çok rahatsız oldukları çokuluslu şirketlerin bazı uygulamalarını engelleyecek bir işbirliği programını da önermektedir.

Kaynak: *Financial Times*

Resmi Gazete'de Bu Ay

TÜRKİYE-ALMANYA

1 Temmuz 1990

Bakanlar Kurulu'nun Kararı (90/422)
ile Türkiye - Federal Almanya
arasında imzalanan Kredi Özel
Fonu kurulması amacıyla alınacak
mali tedbirler hakkında anlaşma
çerçevesinde aktedilen Özel Kredi
Fonu'na tahsisler yapılması konulu
düzenleme onaylandı.

TÜRKİYE-SUUDİ ARABİSTAN

2 Temmuz 1990

Bakanlar Kurulu'nun Kararı (90/516)
ile Türkiye - Suudi Arabistan
arasında devletin hava taşımacılık

teşebbüslerinin faaliyetleri dolayısıyla alınan vergilerde karşılıklı muafiyet anlaşması onaylandı.

TÜRKİYE-İRAN

7 Temmuz 1990

Bakanlar Kurulu'nun Kararı (90/509) ile Türkiye-İran Karma Ekonomik Komisyonu Sekizinci Dönem Mutabakat Zaptı onaylandı. Buna göre, iki ülke arasında ekonomik, sınai ve teknik işbirliği yapılması kararlaştırıldı.

TÜRKİYE-TAYLAND

8 Temmuz 1990

Bakanlar Kurulu'nun Kararı (90/378) ile Türkiye - Tayland Ekonomik ve Teknik İşbirliği Karma Komitesi Birinci Dönem mutabakat zaptı

onaylandı. Buna göre, iki ülke arasında ticari, ekonomik, teknik, sınai, inşaat ve müşavirlik, bilimsel, tarım, serbest ticaret bölgeleri ve bankacılık alanlarında işbirliği yapılması kararlaştırıldı.

UNDP

9 Temmuz 1990

Bakanlar Kurulu'nun Kararı (90/398) ile Türkiye ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) arasında hazırlanan İzmir Ticaret Odası'nın girişimcilik ve ticareti geliştirmeye konusundaki eğitim kapasitesini güçlendirmek konulu Proje Belgesi onaylandı. Proje ile İzmir Ticaret Odası'nın hizmet kapasitesinin güçlendirilerek Türkiye'nin ihracat potansiyelinin artırılması amaçlanmıştır.

DFİF

11 Temmuz 1990

Para ve Kredi Kurulu'nun Tebliği (90/14) ile Destekleme Fiyat İstikrar Fonu'nun (DFİF) bazı maddelerinde değişiklik yapıldı.

KATSAYI

12 Temmuz 1990

Bakanlar Kurulu'nun Kararı (90/647) ile memur maaş katsayısı 355'e yükseltildi. Bu yüzde 25'lik bir artışa tekabül ediyor.

İTHALAT REJİMİ

18 Temmuz 1990

Bakanlar Kurulu'nun İthalat Rejimi Kararına Ek Kararı (90/649) ile 243 maddenin ithalatı gümrük vergisinden muaf tutuldu. Böylece